

**ASPECTE METODOLOGICE PRIVIND FORMAREA COMPETENȚEI DE
RECEPTARE A TEXTELOR LITERARE LA ELEVII DIN CLASELE PRIMARE**

**ENHANCING DIDACTIC STRATEGIES IN PREVENTING AND
FIGHTING THE BULLYING PHENOMENON IN PRIMARY SCHOOL PUPILS**

Valentina CIOBANU, dr., conf. univ.

UPS „Ion Creangă” din Chișinău

ORCID: 0000-0001-7323-6629

ciobanu.valentina@upsc.md

Daniela MÎȚU, profesor în înv. primar,

Școala Gimnazială „Iulia Hașdeu”, com. Tarcău, România

ORCID: 0009-0007-1705-1321

mîtu_daniela@gmail.com

Valentina CIOBANU, PhD, Associate Professor

„Ion Creangă” SPU of Chisinau

Daniela MÎȚU, teacher in primary education,

"Iulia Hașdeu" High School, Tarcău com., Romania

CZU: 373.3.026

DOI: 10.46727/c.v2.21-22-03-2024.p230-236

Abstract. In this article, is addressed the problem of training the competence of the reception of literary texts for the students of primary level of education. It is elucidated the methodological approach of training the competence of reception of literary texts for students of primary level of education, which can be more effective, if the teachers would organize correctly activities for understanding epic texts, respecting the three stages of reception: comprehension, interpretation and application. The epic texts will not be understood by the students of the primary education level only through a simple reading, but it is necessary to carry out a thorough analysis in order to capitalize on its content. The article represents the analysis and interpretation of results of the applied questionnaire, on the basis of which we conclude that in order to eradicate the difficulties encountered by primary school students in the formation of the competence of reception epic texts, teachers must organize didactic activities of reception in accordance with the particularities of age and apply specific reception methods: explanatory reading, problematizing, algorithmizing, etc.

Keywords: epic text, reception, comprehension, interpretation, application.

Formarea competenței de receptare a textelor literare în clasele primare este una dintre competențele de bază „care reprezintă principala condiție a reușitei elevilor în școală” [2, p.32]. Preocupându-ne de problema formării competenței de receptare a textului literar la elevii nivelului primar de învățământ, în cele ce urmează ne vom referi la unele aspecte metodologice privind receptarea operelor literare în funcție de cele trei etape: *comprehensiunea, interpretarea și aplicarea*.

În opinia autorului Constantin Parfene „structura operei literare își dezvăluie semnificația artistică numai în procesul receptării, în relație cu sensibilitatea, imaginația și cultura estetică a subiectului receptor” [5, p. 22]. Textile literare sunt înțelese în mod diferit de receptor. Un rol deosebit în formarea competenței de receptare a textelor epice la elevii claselor primare revine învățătorului, care trebuie să organizeze diverse activități didactice.

Pentru a forma competența de receptare a textelor epice la elevi, cadrele didactice trebuie să cunoască cele trei etape de receptare.

În opinia autorului Hans Robert Jauss distingem următoarele trei etape de receptare:

- „*comprehensiunea* care este echivalentă cu prima lectură, aceasta din urmă, la rândul ei, fiind un ”timp al percepției estetice.
- *interpretarea* echivalentă cu a doua lectură, reprezentând continuarea și complinirea *comprehensiunii*. În procesul interpretării se produce o schimbare fundamentală de orizont.
- *aplicarea* - a treia lectură/postlectura”[6, p. 80].

Preocupându-se de etapele de receptare a textelor literare, Alina Pamfil susține „*comprehensiunea* definește nu doar *comprehensiunea*, ci și procesele de analiză și interpretare” [4, p. 274]. Autoarea este de părere că ”înțelegerea textului literar include, alături de componenta rațională și o componentă emoțională” [4, p. 274]. Preocupându-ne de aspectele metodologice de receptare a textelor literare la elevii nivelului primar de învățământ, ne vom referi la cele trei etape pe care le-am enumerat mai sus.

Prima etapă de receptare a textului literar, *comprehensiunea*, corespunde cu prima lectură în rezultatul căreia elevii sunt captivați de text și se transpun în universul sensibil al textului literar. Prima lectură a textului epic se adresează mai întâi sensibilității elevilor și este numită de unii autori, care au cercetat această problemă, lectura ”naivă” sau „liniară”, deoarece trezește diverse emoții.

Pentru a verifica reacțiile emoționale ale elevilor, după prima lectură cadrul didactic va adresa 2-3 întrebări, în scopul de a preciza gradul de înțelegere a textului literar și care sunt emoțiile apărute în rezultatul lecturii. Astfel, emoțiile care apar în rezultatul contactului elevului cu textul epic este o componentă a receptării.

Discuțiile efectuate după prima lectură pot fi realizate în baza celor trei întrebări sugerate de David Bleich: „*Ce sentimente v-a provocat lectura?; De ce întâmplări personale v-a amintit textul?; De ce alte cărți v-ați amintit?*” [1, p.35-38].

În acest sens menționăm că această etapă, ce corespunde primei lecturi, mai poate fi numită *etapă sensibilizatoare*, întrucât se solicită din partea elevilor un anumit grad de afectivitate. Astfel, vom constata că după prima lectură elevii nu vor înțelege foarte bine mesajul textului literar.

Următoarea etapă, *interpretarea*, este echivalentă cu cea de-a doua lectură, presupune recitirea textului de către elevi, căutând să-și motiveze impresiile de lectură. La lecțiile de Limba și literatura română în clasele primare un loc aparte trebuie să ocupe prima relectură a textului literar, care poate fi realizată prin diverse activități didactice. Pentru a eficientiza formarea competenței de receptare a textelor literare la elevii nivelului primar de învățământ, relectura poate fi realizată și prin activități de ”interogare a textului” [4, p. 287].

Pentru ca elevii nivelului primar de învățământ să înțeleagă mai bine textul lecturat, sugerăm cadrelor didactice să selecteze acele tehnici specifice receptării textelor epice. Astfel, menționăm că lectura textului cu voce tare nu va favoriza înțelegerea mesajului transmis de autor, din acest motiv sugerăm cadrelor didactice să realizeze cu elevii activități prin relectura individuală, aplicând tehnica lectura cu creionul în mână și propunându-le să marcheze prin semnul întrebării momentele pe care nu le-au înțeles din text.

Pentru ca înțelegerea textului epic să fie eficientă, o variantă de activități de receptare pe care le putem propune cadrelor didactice este adresarea întrebărilor pe care le formulează

elevii și răspunsurile pe care le așteaptă fie de la colegi, fie de la învățătoare. Drept exemplu de întrebări ce ar putea fi adresate elevilor în baza textului „Puiul” de I. Alexandru Brătescu-Voinești, clasa a IV-a, după prima lectură pot fi următoarele: *Ce sentimente v-a trezit textul „Puiul” de I. Alexandru Brătescu-Voinești? Care este învățătura textului?*

La etapa de interpretare și analiză a textului literar o altă modalitate ar putea fi relectura textului, evidențind fragmentele textului epic. La această etapă metoda de bază va rămâne *lectura explicativă*, care presupune integrarea și altor metode ca: *analiza literară, problematizarea, algoritimizarea etc.* Singura cale reală eficientă de înțelegere și interpretare a textului epic este contactul nemijlocit al elevului cu textul în cadrul analizei și interpretării fiecărui fragment al operei literare. În acest sens Adriana Lazar susține ”a analiza un text înseamnă a face o disecare a lui prin delimitarea componentelor sale, prin extragerea și valorificarea conținutului de idei, de sentimente precum și a mijloacelor artistice” [3, p. 105].

Interpretarea și analiza textului literar trebuie să se facă în funcție de particularitățile de vârstă, întrucât la nivelul primar de învățământ gradul de înțelegere a textului literar este mai redus și predomină analiza elementară, în care accentul se pune pe *sensibilitate*. De exemplu, analizând textul literar „*Veverița*” de Mihai Sadoveanu, le vom propune elevilor să împartă textul în fragmente și să citească fiecare din acestea în parte. Lecturând primul fragment, elevii vor identifica și explica cuvintele necunoscute ca: *inundate și pâlcuri*. Apoi vom solicita elevilor să le includă în enunțuri.

După relectura primului fragment vom adresa elevilor întrebarea: *Când și unde au descoperit vizitatorii veverița?* Astfel, vom stabili împreună cu ei *spațiul și timpul* realizării acțiunii, ajutându-i să distingă informația de detaliu din text. Apoi le vom solicita să identifice *personajele literare* din text, stabilind că acestea sunt: *veverița și Motocel*.

Pentru a înțelege mai bine textul literar, vom identifica *mijloacele artistice*, propunându-le elevilor să le sublinieze. Elevii vor selecta din primul fragment următorul mijloc artistic: *pâlcuri de viorele ca niște fulgi de cer*.

După ce s-a făcut analiza primului fragment, le vom solicita elevilor să formuleze o idee principală, întitulând planul de idei. La fel vom analiza și următoarele fragmente, formulând alte întrebări: *Cum arăta mica vietate?*, astfel ajutându-i pe elevi să identifice *trăsăturile fizice* ale veveriței. Și în cel de-al doilea fragment elevii vor avea sarcina de a selecta din text *mijloace artistice: ochisorii ca două pâlcuri de ploaie*.

Modalitatea de interpretare a textului epic la nivelul primar de învățământ va rămâne *Lectura explicativă*. Menționăm că textele epice nu vor fi înțelese de elevii nivelului primar de învățământ doar printr-o simplă lectură, ci este necesar ca să realizăm o analiză temeinică în vederea valorificării conținutului acestuia.

Pentru a-i ajuta pe elevii nivelului primar de învățământ să înlăture dificultățile în receptarea textelor epice, în special în *identificarea esenței textului, ideilor principale, identificării personajelor, acțiunilor* din text, *timpul și locul desfășurării acțiunii, identificării mijloacelor artistice, elaborarea planului de idei*, le vom propune diverse sarcini și activități de analiză și interpretare a textului epic, corespunzător particularităților de vârstă. În procesul acestor activități elevilor le revine misiunea de bază de a participa la experiența descrisă în textul literar, implicându-se afectiv în cele descrise de autor.

Astfel, la etapa de interpretare a textului literar rolul hotărâtor îi revine cadrului didactic, care trebuie să cunoască metodologia formării competenței de receptare a textelor epice la elevii

nivelului primar de învățământ și să fie foarte receptiv la opiniile exprimate de elevi în timpul interpretării textelor epice.

Etapa aplicării este ultima din cele trei și constă în capacitatea elevilor nivelului primar de învățământ de a aplica și a interpreta, a generaliza unele idei.

C. Șchiopu menționează că „elevii, la această etapă de lucru, sunt solicitați să analizeze comportamentul personajelor, unele circumstanțe în care acționează sau care le determină să ia o decizie ori să se comporte într-un anumit mod, relațiile dintre personaje, diverse atitudini umane” [6, p. 80].

În cadrul acestei etape le putem propune (în baza textului „Puiul” după Al. Brătescu-Voinești, clasa a IV-a) următoarea sarcină de lucru: *Analizați comportamentul puiului și argumentați ce a determinat-o pe prepeliță să ia decizia de a pleca fără să se uite în urmă.*

O altă sarcină pe care am putea-o propune ar putea fi: *Încercați să fiți scriitori și modificați încheierea textului.*

De asemenea, la această etapă cadrele didactice pot propune elevilor diverse sarcini care au caracter aplicativ (în baza textului „Fata babei și fata moșneagului” după Ion Creangă): *Caracterizați fata babei și fata moșneagului, aplicând tehnica „Diagrama Venn”.*

Putem propune elevilor să realizeze dramatizarea unui fragment din textul „La cireș” după Ion Creangă. O tehnică activ-participativă ce poate fi aplicată la această etapă este *Jocul de rol*, solicitându-i unui elev să fie în rolul lui Ion Creangă care va răspunde la toate întrebările adresate de colegi. Elevii din clasă adresează întrebări din viața autorului

În scopul de a determina care dintre etapele de receptare a textelor literare, activitățile și metodele didactice sunt mai eficiente în formarea competenței de receptare a textelor epice la elevii nivelului primar de învățământ, am realizat un chestionar din 7 itemi în Google Forms. Chestionarul a fost aplicat pe un eșantion de 40 de cadre didactice atât din Republica Moldova, cât și din România.

Analizând rezultatele înregistrate de cadrele didactice din învățământul primar, constatăm că la Itemul 1. „Care dintre cele trei etape o considerați mai importantă în receptarea textelor epice pentru elevii claselor primare?”, 47,4% dintre cadrele didactice evaluate au susținut că mai importantă este etapa de *interpretare* a textului literar, 31,6% au răspuns că este *comprehensiunea* și 21,1% au menționat - *aplicarea*.

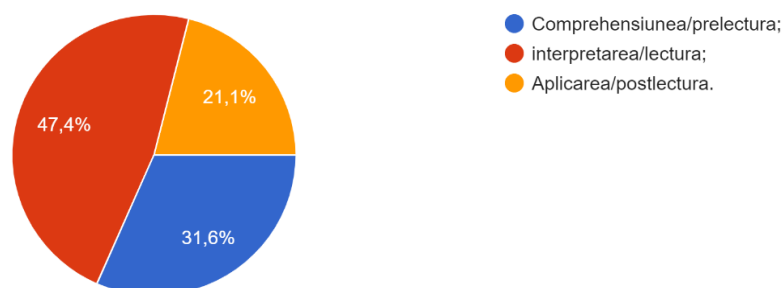

Fig. 1. Rezultatele înregistrate la itemul 1

Cât privește Itemul 2. „Ce activități didactice realizați mai frecvent cu elevii din clasele primare în cadrul prelecturii?” s-au înregistrat următoarele rezultate: 42,1% dintre cadrele didactice au menționat activități de oferire a informației necesare pentru înțelegerea textului literar; 31,6% au menționat că sunt cele de activare a unor cunoștințe pe care elevii le

dețin în legătură cu tema din text, iar 26,3% au răspuns activității de stimulare a unor anticipări legate de text.

Fig. 2. Rezultatele înregistrate la itemul 2

Analizând rezultatele înregistrate la Itemul 3 *”Care sunt dificultățile pe care le întâmpină elevii nivelului primar de învățământ în receptarea textului literar la etapa lecturii?”*, am constatat că: 47,4% dintre cadrele didactice au susținut că întâmpină dificultăți la identificarea ideii principale, 31,6% au menționat - să aranjeze ideile în consecutivitate logică și doar 21,1% la sută au menționat că întâmpină dificultăți la stabilirea conexiunilor între experiențele personale și cele ale personajelor.

Fig.3. Rezultatele înregistrate la itemul 3

Referindu-ne la Itemul 4 *„Ce metode didactice aplicate la lecțiile de Limba și literatura română contribuie la eficientizarea formării competenței de receptare a textului literar?”*, constatăm că la acest item 73,7% dintre subiecți au susținut că este lectura explicativă, iar 15,8% au menționat că este problematizarea și 10,5% consideră că este algoritimizarea.

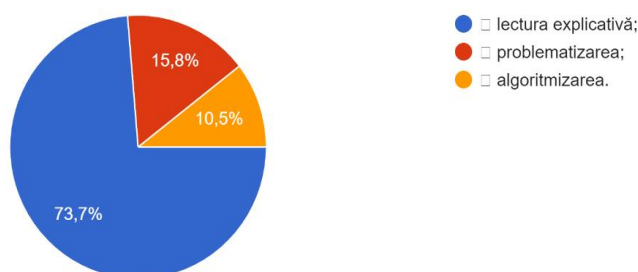

Fig. 4. Rezultatele înregistrate la itemul 4

Rezultatele înregistrate la Itemul 5 *„Care forme didactice de organizare a clasei considerați că-i ajută mai mult pe elevii claselor primare în receptarea textelor literare?”*,

42,1% dintre cadrele didactice au răspuns activitățile individuale, iar 33,3% au răspuns activități în perechi și 26,3% au menționat activitățile în grup.

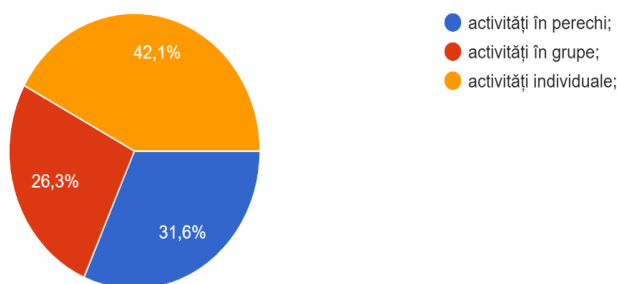

Fig. 5. Rezultatele înregistrate la itemul 5

La cel de-al 6-lea Item "Proiectați frecvent activități de postlectură în baza textului literar, oferindu-le elevilor posibilități:?", am constatat că rezultatele diferă: 44,4% au menționat că le oferă posibilități să discute, împărtășindu-și opiniile, 38,9 dintre cadrele didactice au răspuns că oferă posibilități de a dezvolta interpretări proprii ale textului; 16,7 au menționat că oferă posibilități de realizare a unor dezbateri.

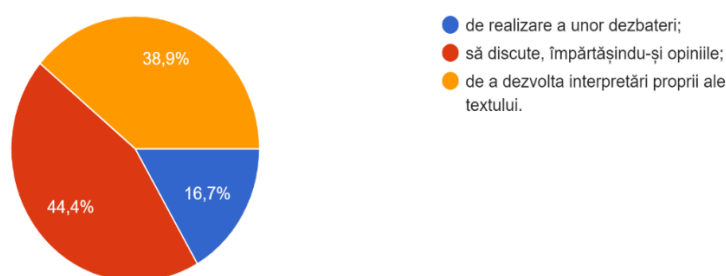

Fig. 6. Rezultatele înregistrate la itemul 6

Analizând datele chestionarului înregistrate la Itemul 7 "Oferiți elevilor claselor primare posibilitatea de a se autoevalua privitor la înțelegerea textelor literare?", constatăm următoarele rezultate: 100% dintre cadrele didactice au răspuns Da.

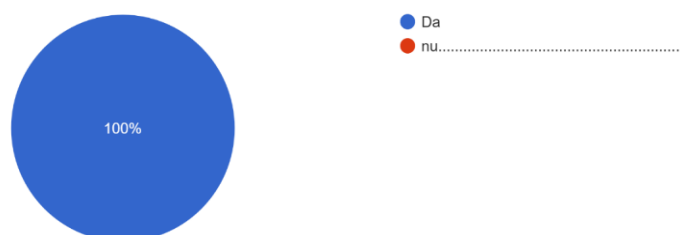

Fig. 7. Rezultatele înregistrate la itemul 7

Cercetarea realizată ne-a ajutat să formulăm următoarele concluzii: pentru elevii nivelului primar de învățământ etapa cea mai eficientă de înțelegere a operei literare este interpretarea, calea cea mai eficientă de înțelegere și interpretare a textului epic.

Pentru a înlătura dificultățile întâmpinate de elevii claselor primare în formarea competenței de receptare a textelor epice, propunem realizarea activităților de interpretare și analiză elementară a textului literar în funcție de particularitățile de vârstă, care vor fi ghidate de învățător.

Cadrele didactice vor eficientiza formarea competenței de receptare a textelor epice la elevii nivelului primar de învățământ, dacă vor cunoaște cele trei etape de receptare: *comprehensiunea, interpretarea și aplicarea*, aspectele metodologice de receptare a textelor epice și vor organiza *activități didactice de receptare* în conformitate cu particularitățile de vârstă, aplicând *metode didactice specifice receptării textelor epice*.

BIBLIOGRAFIE

1. David Bleich, Reading and Feeling: An Introduction to Subjective Criticism, apud Charles Temple și Jean Gillet, p.35-38. ISBN 978-0814139219
2. Ghid de implementare a curriculumului pentru învățământul primar. Chișinău: MECC; Lyceum, 2018, 272p. ISBN 978-9975-3263-8-4.
3. Lazar A. Limba și Literatura Română pentru învățământul primar - studii de metodică – Editura Bibliotheca, Târgoviște, 2018, 303p. ISBN 978-606-772-339-7.
4. Pamfil A. Limba și literatura română în școala primară. Perspective complementare. București: Editura Art, 2016, 376 p. ISBN 978-606-710-419-6.
5. Parfene C. Literatura în școală. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1977, 293p.
6. Șchiopu C. Opera literară: receptare și interpretare. Chișinău, 2022, 223p. ISBN 978-9975-3207-4-0.